

De GAS-wet, een wet met een reukje.

In 1999 werden de gemeentelijke administratieve sancties (GAS) in de nieuwe gemeentewet geschreven, samen met de bevoegdheid om overlast te bestrijden. Voortaan konden gemeenten niet alleen normerend (via politieverordeningen), maar ook sanctionerend (via GAS) optreden tegen overlast en verstoringen van de openbare orde. De idee achter GAS klinkt verbazend simpel. Via onder meer administratieve boetes tot € 250 krijgen gemeenten een instrument in handen om snel tegen overlast op te treden, zonder hiervoor nog langer afhankelijk te zijn van het overbelaste parket. Een efficiënter lokaal veiligheidsbeleid en werkdrukvermindering voor de procureur des Konings, dus.

De wetgever had zich in 1999 niet bepaald moe gemaakt aan uitgebreid studiewerk. Verontrustend wanneer men bedenkt dat het hier wel degelijk om een omwenteling in de lokale veiligheidshandhaving gaat: gemeenten kunnen autonoom overtredingen van hun reglementen bestraffen, zonder tussenkomst van parket en rechter. Het is dan ook moeilijk om enige scepsis en ongerustheid bij de introductie van GAS te onderdrukken. Men moet maar hopen dat gemeenten met inzicht en terughoudendheid van hun sanctionerende bevoegdheid gebruik zullen maken. En dat zij zich bij het invullen van het vage begrip overlast niet door electorale muizenissen laten leiden en de ene vorm van overlast streng en de andere laks aanpakken. En dat de sanctionerende ambtenaar een integer persoon is, met voeling voor juridische procedures en de rechten van verdediging.

De toepassing van GAS draaide op een sisser uit en een grondige herwerking drong zich op. Sinds 1 april 2005 zijn GAS 'nieuwe stijl' een feit. In het korte bestek van dit editoriaal zullen we stilstaan bij twee innovaties die aan de fundamentele principes van ons rechtstelsel raken.

De nieuwe GAS-wet maakt het mogelijk om een aantal – ogenschijnlijk lukraak gekozen – wanbedrijven bestuursrechtelijk te sanctioneren, terwijl ze ook strafrechtelijk vervolgbaar blijven. Het gaat onder meer over bedreiging van een aanslag op personen, diefstal en opzettelijke slagen en verwondingen. Een mooi voorbeeld: de dreigbrieven in de zaak Remmery. Hier heeft de wetgever de bocht gemist! Het gaat niet langer om overlast, maar om criminaliteit. Gemeenten zijn niet in staat om het onderzoek naar de feiten te voeren en 'recht te spreken'. In een democratie zijn de vervolging van misdrijven en het opleggen van straffen toegevoegd aan de rechterlijke macht. In tegenstelling tot de sanctionerende ambtenaar zijn parketmagistraten en rechters immers professionele juristen. Bovendien bieden alleen gerechtelijke procedures voldoende garanties op een eerlijk proces. De afhandeling van misdrijven moet dan ook het uitsluitende prerogatief van parket en strafrechter blijven. Gelukkig blijken vele parketten ook weigerachtig te staan ten opzichte van deze uitbreiding van de GAS-toepassingen.

In 2004 werd nog een tweede verruiming doorgevoerd. Voortaan kunnen jongeren vanaf 16 jaar een administratieve boete tot € 125 opgelegd krijgen. Terwijl de hervorming van het jeugdbeschermingsrecht nog aan de gang is en de minister aan de beschermingsgedachte vasthoudt, verlaagde de wetgever – zonder veel nadenken alweer – de leeftijdsdrempel voor GAS.

Een boete kan bezwaarlijk een zinvolle maatregel voor jongeren worden genoemd en de wet voorziet voor hen in een verplichte bemiddeling. De jongere krijgt zo de mogelijkheid om de schade te herstellen of te vergoeden. Op zich een goede zaak, weze het niet dat bemiddeling heel wat deskundigheid vereist en opnieuw, wie gaat dit in een gemeente op zich nemen? En zoals bij de bemiddeling in het kader van de jeugdbescherming (zie de bijdrage van Marie Delplace in dit nummer), zijn er ook hier nog enkele knelpunten. Zo mag de ambtenaar naar eigen goeddunken beslissen of na bemiddeling nog een boete zal worden opgelegd. Tot slot zou men kunnen argumenteren dat er sprake is van discriminatie. Een 16-jarige kan voor bepaalde feiten zowel gerechtelijk als bestuursrechtelijk worden vervolgd. In het eerste geval geniet de jongere merkelijk meer waarborgen: de jeugdrechter, onafhankelijk en gespecialiseerd, behandelt zijn zaak en kan hem een aangepaste maatregel, maar geen straf opleggen. Het verschil met de afhandeling door de gemeente is moeilijk 'objectief en redelijkerwijze' te rechtvaardigen.

De GAS werden met veel ambitie, maar weinig inzicht en realiteitszin doorgevoerd. De praktische problemen en onduidelijkheden zijn na de hervorming veelal gebleven. Bovendien zijn de GAS-toepassingen op een wel erg ongelukkige wijze uitgebreid. Je kan dan ook bezwaarlijk stellen dat de wetgever geslaagd is, en al zeker niet in tweede zitting.

Heidi Panken¹

¹ Standpunten ingenomen in deze rubriek zijn van strikt persoonlijke aard.